

Cena L. Fullu Petrovi Uchnárovi alebo BYŤ SÁM SEBOU

*Fond výtvarných umení, Slovenská sekcia IBBY a BIBIANA,
medzinárodný dom umenia pre deti, udelili CENU LUDOVÍTA FULLU 2005
akad. maliarovi Petrovi Uchnárovi.*

*Ondrej Sliacky, predseda poroty Trojruže a Ceny L. Fullu,
odovzdáva Cenu L. Fullu akad. Maliarovi Petrovi Uchnárovi*

Už pred niekoľkými rokmi sa medzi potenciálnych držiteľov Ceny Ludovíta Fullu dostal akad. maliar Peter Uchnár a napriek svojmu mladému veku sa čoskoro ocitol v užšom výbere. Pochopiteľne sa pýtame, prečo je také naliehavé oceňiť ilustrátora, ktorý pri nesporných tvorivých úspechoch má ne jeden knižný opus ešte pred sebou.

Zdá sa, že to, čo najviac zavážilo pri uvažovaní, boli ilustrácie k dielu Lubomíra Feldeka *Veľká kniha slovenských*

rozprávok. Nie však preto, že na to už poukázali iní, napríklad ocenením Najkrajšia a najlepšia detská kniha jesene 2003, alebo že by sa mal hodnotiť reprezentatívny formát knihy, jej rozsah či hmotnostná kategória. Uchnár tu totiž syntetizoval celú etapu svojej dovtedajšej tvorby. Nech nás nemýli ani pochybnosť, či nie je privčas hovoriť o syntéze. Veď vek tvorcu je veličina značne relatívna. Michelangelo vytvoril mramorovú Pietu 23-ročný, Picasso diela slávnej „modrej

periódy“ dokonca ako 20-ročný. V porovnaní s nimi Uchnárove významnejšie knižné ilustrácie vznikli v „zodpovednejšom“ veku. *Gulliverove cesty* ilustroval ako 28-ročný.

V jednom rozhovore sa Peter Uchnár o ilustrovaní detskej knihy vyjadril takto: „*Hlavného hrdinu si môže domyslieť čitateľ podľa vlastných predstáv. Netreba mu vnucovať predstavu výtvarníka a ochudobniť ho tak o túto možnosť.*“ Treba však oceniť, že túto pravdu rešpektoval iba čiastočne. V každej ilustrovanej knižke vytvoril prototyp, ktorý bol mnohým čitateľom nepochybne nápomocný pri formovaní ich predstáv o hrdinoch. Práve názor výtvarníka, vizualizovaný v ilustrácii, je kompetentnou navigáciou. Preto výtvarník musí urobiť všetko pre to, aby bol jeho názor čo najhodnovernejší. Hovorí o tom napokon samotný Uchnár, keď v zhode s Albínom Brunovským zdôrazňuje povinnosť ilustrátora poctivo – nie iba povrchno – prečítať rukopis budúcej knihy. A to nielen vtedy, ak ide o *Gullivera*...

Spolupracovať na takej vždy znova oživovanej a žiadanej klasike, akou je *Gulliver*, je šanca, aká sa nedostavuje každý deň. Ujať sa takej šance je pre výtvarníka česť i záväzok. Peter Uchnár sa jej zmocnil spôsobom, ktorý nielenže našiel ohlas na najvyšších fórach knižnej kultúry pre deti, ale najmä znamenal osobitý príspevok v rade výtvarných koncepcií vo vzťahu k tejto literárnej látke. Najst pritom autentický umelecký výraz a zostať sám sebou, to je meta, ktorú si vytýčil aj Peter Uchnár.

Ďalšie knižné diela už iba dokresľujú Uchnárovu ilustrátorskú mnohostrannosť žánrovú i výtvarnú: Hindického *A zvony nezvonía* (1999), Marcove *Hnali sa veky nad hradbami* (2000), *Kinder und Hausmärchen* bratov Grimmovcov – nemecky v Japonsku (2001) alebo dve knižky Kiplingovej *Knihy džunglí* (2002). To všetko sú popri Feldekovej *Veľkej knihe sloven-*

ských rozprávok a Gulliverových cestách – zrelé ukážky umelcovej doterajšej tvorby.

Register literárnych žánrov, na ktorých Uchnár spolupracoval, otvára veľa prístupov. Spoločné majú nevyhnutnú adresnosť, ako aj adekvátnosť výtvarného prejavu. Každá z knižiek rieši svoj osobitý tvorivý problém. Výtvarník hľadá čo najvhodnejšiu formu pre svoje ilustrácie, aby urobil knižku príťažlivou, esteticky hodnotnou, a to bez straty kontextu s funkčným aspektom ilustrácie v jej vzťahu k literárnej predlohe a vekovej kategórii čitateľov.

Ďalšou okolnosťou, ktorá je pre knižnú ilustráciu určujúca, je pomer medzi autorským štýlom výtvarníka a medzi charakterom literárnej predlohy. Kým štýl je vlastne konštantný, robí výtvarný prejav osobitým, na strane literárneho diela panuje pochopiteľná variabilita. Najst pravú mieru v tomto vzťahu je pre ilustrátora test adaptability bez straty vlastnej tváre, príznačného umeleckého výrazu. Ako tento spontánny test zvládol Peter Uchnár, najlepšie vidno z kolekcie niekoľkých knižiek. V jednej z nich dominuje monumentalita celostrán a dvojstrán v zmysle maliarskych kompozícií výraznej typológie a koloritu (*Veľká kniha slovenských rozprávok*), v ďalšej akoby len nadýchnutá monochrómna miniatúra, narábajúca s náznakom prostredia, výstižným náčrtom postavičiek (*Miško a jeho kamaráti*). Keď si to vyžadovala koncepcia edície, ubral z expresivity v prospech historiografickej vecnosti (*Hnali sa veky nad hradbami*) alebo sa pohyboval na pomedzí rozprávky a povesti (*A zvony nezvonía*).

Takto, striedajúc žánre literárnej látky pri zachovaní autentických špecifik výtvarného výrazu, rozvíja Peter Uchnár svoju ilustračnú tvorbu spôsobom, ktorý znamená pozoruhodný prínos výtvarných hodnôt v úsilí o krásnu knihu pre deti.

MARIAN VESELY